

Kinnitatud direktori käskkirjaga nr. 20-p 25.juuni.2009
Muudetud 10.05.2023 Pedagoogilise nõupidamise otsusega

VINNI LASTEAED TÕRUKES

ÕPPEKAVA

Missioon

Vinni lasteaed Tõrukes on traditsioone hoidev, turvaline, ettevõtlik, mitmekülgse õpikeskkonnaga tervist edendav lasteaed, kuhu vanem tahab oma lapse tuua ja laps tahab tulla ning lasteaia meeskond tunneb rõõmu tööst.

Visioon

Vinni lasteaed Tõrukes on kvaliteetse õpikeskkonna professionaalne arendaja, olles usaldusväärne partner lapsevanematele ja avatud uutele õppe- ja kasvatustegevuse suundadele.

SISUKORD

SISUKORD	2
ÜLDSÄTTED	3
LASTEAIJA LIIK JA ERIPÄRA	3
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	4
ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED	5
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	6
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VALDKONNITI	11
Valdkond <i>Mina ja keskkond</i>	13
Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	32
Valdkond <i>Matemaatika</i>	41
Valdkond <i>Kunst</i>	46
Valdkond <i>Liikumine</i>	56
Valdkond <i>Muusika</i>	62
LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	67
ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	70
INDIVIDUAALSE ARENDUSKAVA KOOSTAMINE	75
LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	76
KOOLIVALMIDUS	78
ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	79

ÜLDSÄTTED

1. Käesolev õppekava on Vinni lasteaed „Tõruke“ õppe-kasvatustegevuse alusdokument, mille on koostanud lasteaia pedagoogid.
2. Lasteaia õppekava koostamise aluseks on Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava ja Alushariduse ja lapsehoiu seadus.
3. Lasteaia õppekava toetab lapsevanemaid laste kodusel kasvatamisel-õpetamisel.
4. Õppekava tutvustatakse hoolekogule.

LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA

Lasteaed alustas tegevust 1979.a ning paikneb Vinni aleviku keskmes. Lasteaia läheduses asuvad raamatukogu, apteek, tervisekeskus, spordikompleks, staadion, kauplused, Vinni-Pajusti Gümnaasium, vallamaja, klubid, valla lasteaiad, kergliiklusteed, pargid, tallid, tiigid, matkarajad, loodusõpperada. Kaheksa kilomeetri kaugusel asub maakonnalinn Rakvere oma vaatamisväärsuste ja asutustega.

Lasteaias käivad Kadila, Karkuse, Koeravere, Mõdriku, Mäetaguse, Nurmetu, Piira, Veadla, Vetiku ja Vinni aleviku lapsed. Lasteaia õppekeel on eesti keel, kuid lasteaias käivad ka muukeelsed lapsed.

Lasteaed asub ühekorruselises lasteaiaks ehitatud hoones, kus igal rühmal on oma sissepääsuga terrass, kaks rühmatuba, tualettruum ja garderoob. Lasteaias on kuus rühma: Lepatriinu, Sipsik, Oravapere, Mõmmi, Mesimumm, Jänkupere. Igal rühmal on oma logo, mis ilmestab iga rühma välisseina.

Lasteaed väärtustab oma rahvuse ja teiste rahvaste kultuuri ning rahvatraditsioone. Lasteaias on rahvariided, rahvuslikus stiilis riided ja lasteaia logoga särvid, mida kasutatakse erinevatel üritustel. Traditsioon on ülelasteaialine laulu-ja tantsupidu. Kohaliku kultuuripärandi säilitamise eesmärgil

esinevad meie lasteaia lapsed valla ja maakonna üritustel. Lasteaial on oma laul, regilaul, logo ja lipp.

Lasteaial on suur õueala, kuhu on rajatud õuesõppeklass koos mänguväljaku- ja spordi atraktsioonidega, lisaks oma kelgumägi ja suusarada. Lasteaed kasutab Vinni Spordikompleksi ujulat lastele ujumise algõppe andmiseks ning staadioni sportlike ürituste ja spordipäevade korraldamiseks.

Lasteaed on Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustiku liige - väärtustame meie jalgsi- ja jalgrattamatkasid kergliiklusteel, parkides, loodusõpperadadel, metsades ning põldudel. Oluliseks peame tervislikku toitumist ja kasutame Euroopa Liidu koolikava. Toit valmib lasteaia köögis värskest toorainest ning kasutatakse mahetoorainet.

Lasteaed peab oluliseks ettevõtlikkust, õuesõpet ning õpetab hoidma loodust ja ümbritsevat keskkonda. Lasteaed on liitunud Ettevõtlik Kool võrgustikuga.

Väärtuskasvatuseks kasutatakse lasteaias "Kiusamisest vaba lasteaed" metoodikat.

Õpetajad rikastavad õppe- ja kasvatustööd erinevate digi- ja robotika vahenditega.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

- Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse igakülgne ja järjepidev areng alushariduse omandamiseks kodu ja lasteaia koostöös.
- Üldeesmärgist lähtuvalt toetatakse lasteaias lapse üldoskuste (mängu-, tunnetus- ja õpioskuste, sotsiaalsete ja eneseregulatsiooni oskuste) ning valdkondlike (keel ja kõne, mina ja keskkond, matemaatika, kunst, liikumine ja muusika) oskuste kujunemist ja arengut, mis loovad eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis.

ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED

Õppe- ja kasvatustegevusi kavandades ja läbi viies:

- selgitatakse välja lapse oskuste ning arengu tase ja arvestatakse sellega tegevuse eesmärkide seadmisel ning tegevuste planeerimisel;
- tagatakse lapsele eduelamus;
- toetatakse lapse loovust, huvi, ettevõtlikkust ja omaalgatust;
- luuakse turvaline, hooliv, kiusamisvaba ja koostöine õhkkond;
- väärtustatakse demokraatlikke suhteid ning lugupidamist enda ja teiste suhtes;
- lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, rakendades mängu, katsetamist, liikumist, muusikat ja teisi aktiivset õppimist ning loovust toetavaid õppeviise nii individuaalsetes tegevustes kui ka grupis;
- väärtustatakse eesti kultuuritraditsioone ning arvestatakse teiste kultuuride eripäraga;
- korraldatakse digitehnoloogia mõtestatud kasutamist seatud eesmärkide täitmiseks ning laste kaasatuse suurendamiseks.
- väärtustatakse laste ettevõtlikkust, huve, omaalgatust, iseseisvat tegutsemist.

Lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutavad kõik lapsega tegelevad täiskasvanud. Meeskonnatöö korraldamiseks loob tingimused lasteaija direktor.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

1. Õppeaasta

1.1. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini.

1.2. Igal aastal töötab juulikuus Vinni lasteaed „Tõruke“ valvelasteaiana kõigi valla lasteaedade lastele.

2. Õppe-kasvatustegevuse kavandamine

2.1. Alates 15. septembrist kuni 15. maini kavandatakse töö rühmades nädala nädalaplani alusel.

3. Õppe-ja kasvatustegevuse kavandamine suvekuudel ja koolivaheagadel

3.1. Suvekuud on: juuni, juuli, august; koolivaheajad – I vaheaeg (oktoober), II vaheaeg (detsember), III vaheaeg (veebuar), IV vaheaeg (aprill).

3.2. Suvekuudel ja koolivaheagadel nädalaplani ei koostata.

3.3. Suvekuudel ja koolivaheagadel kavandab rühmaõpetaja:

- laste õppe-kasvatustegevuse üheks päevaks rühma õppe-ja kasvatustöö päevikusse, kaasates kavandamise lapsi.
- laps õpib mängides, harjutades, uurides, katsetades, matkates, jne.

4. Uute laste vastuvõtmine sõimerühma

4.1. Uute laste vastuvõtmist sõimerühma alustatakse augustikuu teisel poolel või septembri alguses.

4.2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine toimub vastavalt p.3.3 kuni 1. oktoobrini.

5. Rühma õppe-ja kasvatustegevuse kavandamine

5.1. lähtub rühma päevakavast, kus laste eale kohandatud päevarütmi alusel vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vaba tegevus ja pedagoogide poolt kavandatud õppe-ja kasvatustegevused.

5.2. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise periood on nädal.

Õppe-ja kasvatustegevuses kavandatakse eesmärgid üldoskuste arendamiseks ning õppe-kasvatustegevuse eesmärgid valdkonniti, milleks on:

- üldoskused;
- mina ja keskkond;
- keel ja kõne;
- matemaatika;
- kunst;
- liikumine;
- muusika.

Eesmärkidest lähtuvalt kavandatakse:

- temaatika;
- õppesisu;
- tegevused.

5.3. Liikumisõpetaja ja muusikaõpetaja koostavad vanuserühmade lõikes nädalaplaani, kuhu kavandatakse:

- valdkonna eesmärgid;
- õppesisu;
- tegevused.

5.4. Õppe-ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse valdkondi, õppe-ja kasvatustegevusi ja teemasid.

5.5. Valdkondade lõimimine

- *Mina ja keskkond* – teemasid käsitletakse igapäevaselt lõimitult teistes tegevustes.
- *Keel ja kõne* - kõnet arendatakse kõigis igapäeva toimingutes, milleks on: mäng, käeline tegevus, liikumis- ja muusikategevustes; tavatoimingutes, milleks on: lõunatamine, riietumine, hügieenitoimingud, töö jne.
- *Matemaatika* – teemasid lõimitakse mängu, vaatluste, vestluste, igapäevatoimingute, liikumis- ja muusikategevuste abil.
- *Kunst* - teemasid lõimitakse, vaatlemise, vestlemise, matemaatika, muusika, lavastuse abil.
- *Muusikaõpetus* - lõimitakse valdkondadega *Keel ja kõne*, *Kunst*, *Liikumine* jne.
- *Liikumine* – lõimitakse valdkondadega *Muusikaõpetus*, *Matemaatika* jne.

5.6. Õppe-ja kasvatustegevuste omavaheline lõimimine

Lõimitakse järgmisi tegevusi:

- kuulamine;
- kõnelemine;
- lugemine ja kirjutamine;
- vaatlemine;
- uurimine;
- võrdlemine;
- arvutamine;
- liikumis- ja muusikategevused;
- mitmesugused kunstitegevused.

5.7. Tegevuste lõimimine toimub kogu õppeperioodi jooksul.

5.8. Kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.

6. Nädalaplani täitmine, päeviku kokkuvõtte/analüüs

6.1. Rühma meeskond koostab uue nädalaplani eelmise nädala reedeks.

6.2. Lähtuvalt valdkondade eesmärkidest planeeritakse lõimitud õppe-ja kasvatustegevused.

6.3. Rühma päeva tegevuste kokkuvõtte/analüüs koostatakse õppe- ja kasvatustegevuse päevikusse Eliis keskkonda tööpäeva lõpuks ning sinna kavandatakse ka eesmärgid järgmiseks nädalaks või edaspidiseks.

6.4. Liikumis- ja muusikaõpetaja koostab päeva kokkuvõtte/analüüsi Eliis keskkonda tööpäeva lõpuks.

7. Rühmade päevakavad vanuseti

Tegevus	1,5 - 2 a	3 a	4 a	5 a	6 a
Mäng, vabategevus, organiseeritud tegevused õpetaja valikul õues või toas	alates 6.45	alates 6.45	alates 6.45	alates 6.45	alates 6.45
Hommikusöök	8.30	8.30	8.30	8.30	8.30
Lõimitud õppe- ja kasvatustegevused, õues või toas õpetaja valikul, laste vaba tegevus	9.00 - 11.30	9.00 - 11.30	9.00 - 11.45	9.00 - 12.00	9.00 - 12.30
Lõunasöök	12.00	12.00	12.15	12.30	13.00
Ettevalmistus puhkeajaks, puhkeaeg	12.30-15.00	12.30-15.00	12.45 -15.00	13.00-15.00	13.30-15.00
Ärkamine, lapse vaba tegevus	15.00-16.00	15.00-16.00	15.00-16.00	15.00-16.00	15.00-16.00
Õhtuoode	16.00	16.00	16.00	16.00	16.00
Vaba tegevus, mäng, individuaalsed tegevused	16.30	16.30	16.30	16.30	16.30
Lasteaed suletud	18.45	18.45	18.45	18.45	18.45

ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VALDKONNITI

Üldoskused

Üldoskused on:

- mänguoskused
- tunnetus- ja õpioskused
- sotsiaalsed oskused
- enesekohased oskused

1. Mänguoskused on:

- laps tunneb rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- laps rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- laps algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- laps täidab mängudes erinevaid rolle;
- laps järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- laps suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- laps tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- laps kasutab mängus loovalt erinevaid vahendeid;

Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus

1.1. Mäng on:

- koolieelses eas lapse põhitegevus, mille vältel areneb lapse isiksus tervikuna;
- vahend, mille käigus omandab ja kinnistab laps uusi oskusi, peegeldab tundeid, soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid;
- lapse iseseisev, vaba ja spontaanne tegevus tegutsemisrõõmu enda pärast;
- vahend, milles laps tunnetab sügavamalt ümbritsevat maailma, õpib lahendama mitmesuguseid probleeme ja väljendama oma mõtteid sõnades.

1.2. Mängu liigid on:

- loovmängud ehk vabamängud – rolli-, lavastus- ja ehitismängud;
- reeglitega mängud ehk valmismängud - kindlate reeglite ja struktuuriga mängud, mis aitavad muuta õppimise lapse jaoks köitvaks.

2. Tunnetus- ja õpioskused

2.1. Tunnetusoskused on:

- oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

2.2. Õpioskused on:

- lapse suutlikkus hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada - õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

3. Sotsiaalsed oskused

3.1. Sotsiaaloskused on:

- laps oskab teistega suhelda, tajuda iseennast kui ka kaaslast;
- laps võtab omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavad ning lähtub eetilistest tõekspidamistest.

4. Enesekohase oskused

4.1. Enesekohased oskused on:

- laps suudab eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone;
- laps suudab juhtida oma käitumist.

VALDKOND *MINA JA KESKKOND*

Sissejuhatus

Valdkond *Mina ja keskkond* annab teistele tegevusvaldkondadele, *Keel ja kõne, Matemaatika, Kunst, Muusika, Liikumine*, temaatilise sisu.

Selle valdkonna üksikosad on sotsiaalne keskkond: tervise temaatika, looduskeskkond ja tehiskeskkond sh turvalise liiklemise temaatika.

Valdkonna *Mina ja keskkond* eesmärgid, sisu ning korraldus

Valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid on:

- laps mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- laps saab ettekujutuse oma minast ning enda ning teiste rollidest elukeskkonnas;
- laps väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuri traditsioone;
- laps väärtustab nii enda kui teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- laps märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu

1. Sotsiaalne keskkond:

- mina, perekond, sugulased, kodu, kodukoht (lasteaed, kool, raamatukogu, tervisekeskus, spordihoone, spordiväljak, kauplus, farm), ametid;
- kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, pühad, rahvatraditsioonid;
- teised rahvused - rühmas, lasteaias, Eestis;
- üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid;
- ohuallikad, ohutu käitumine;
- tervise väärtustamine, tervislik toitumine, rahvameditsiin.

2. Tehiskeskkond:

- ehitised, kodumasinad ja seadmed;
- jäätmed;
- erinevad sõidukid, turvalisus, jalakäija ohutu liiklemine.

3. Looduskeskkond:

- kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses;
- inimese mõju loodusele, loodushoid;
- elukeskkond ja selle mõju tervisele.

Valdkond: *Mina ja keskkond* korraldus

Teemasid käsitletakse igapäevaselt lõimides neid teiste tegevusvaldkondadega (*Keel ja kõne, Matemaatika, Kunst, Muusika ja Liikumine*).

Õppe ja kasvatustegevuse sisu ja eeldatavad tulemused vanuseti

Teema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Mina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ütleb küsimise korral oma eesnime. 2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk. 3. Oskab öelda oma vanust või näitab seda sõrmedel. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo - poiss, tüdruk. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab end tutvustada. 2. Teab oma kohustusi ja õigusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab end tutvustada. 2. Teab oma kohustusi ja õigusi. 3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.
Perekond ja sugulased	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmeid – ema, isa, õde, vend. 2. Teab õe või venna eesnime. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmeid, teab nende eesnimesid. 2. Teab ka vanaemade ja vanaisade eesnimesid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmeid, teab nende ees- ja perekonnanime. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab kirjeldada oma perekonda, teab ka tädisid ja onusid ning nende ees- ja perekonnanime. 2. Oskab nimetada kohanimesid, kus elavad vanaisad ja vanaemad. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi. 2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad. 3. Oskab jutustada oma vanavanematest.
Kodu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab kirjeldada oma kodu ning pereliikmete tegevusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab kirjeldada oma kodu – eramu, korter, aed või aiamaa. 2. Kirjeldab pereliikmete tegevusi, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab kirjeldada oma kodu, teab oma kodu aadressi – tänav, maja number, korteri number. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta. 2. Teab oma kodu aadressi ja telefoni.

			nimetab oma kohustusi kodus.	<p>2. Oskab nimetada oma kodukohta nime – linn, küla, talu, alevik.</p> <p>3. Oskab kirjeldada pereliikmete koduseid tegevusi, kuidas on jaotatud kohustused pereliikmete vahel.</p>	
Lasteaed	<p>1. Oskab nimetada oma rühma nime.</p> <p>2. Oskab nimetada oma rühmakaaslaste, õpetajate ja õpetaja abi eesnime, liikumis- ja muusikaõpetaja eesnime.</p> <p>3. Teab oma kohta söögilauas, oskab leida oma käteräti, voodi, riidekapi.</p> <p>4. Nimetab rühmas olevaid esemeid, teab mänguasjade, raamatute, töövahendite asukohta.</p>	<p>1. Oskab nimetada oma lasteaia ja rühma nime.</p> <p>2. Teab eesnime pidi lasteaia teisi töötajaid – kokka, direktorit, majandusjuhatajat.</p>	<p>1. Oskab nimetada oma rühma ja lasteaia nime.</p> <p>2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu lasteaias.</p>	<p>1. Teab nimetada kõiki lasteaia töötajaid ja nende tegevusi.</p> <p>2. Teab oma, võõra ja ühise tähendust.</p>	<p>1. Teab lasteaia aadressi.</p> <p>2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.</p> <p>3. Kirjeldab oma rühmareegleid ja traditsioone.</p>

Kool					<p>1. Teab kooli kui õppimise kohta.</p> <p>2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.</p>
Ametid, elukutsed, tööd	<p>1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi – ema triigib pesu, teeb süüa.</p> <p>2. Matkib lihtsamaid töövõtteid - katab lauda, pühib tolmu, peseb nõusid jne.</p> <p>3. Asetab töövahendid ja mänguasjad kokkulepitud kohta.</p>	<p>1. Oskab nimetada, mis tööd vanemad teevad – ehitab maja, õmbleb riideid, õpetab koolis lapsi.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma isa ja ema tööd ning nimetada tööks vajaminevaid vahendeid.</p>	<p>1. Oskab nimetada vanemate ameteid.</p> <p>2. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas – traktorist, karjatalitaja, müüja, arst, õpetaja jne.</p> <p>3. Loetleb tuntud ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.</p> <p>4. Oskab põhjendada mängu- ja töökoha korrastamise vajadust.</p>	<p>1. Oskab nimetada pereliikmete ameteid ja elukutseid.</p> <p>2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust.</p> <p>3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.</p> <p>4. Soovib osaleda jõukohases töös.</p> <p>5. Teab raha vajalikkust ja otstarvet, oskab seda selgitada</p>
Kodumaa, teised rahvused Eestis	<p>1. Tunneb ära Eesti lipu.</p> <p>2. Osaleb üritustel, laulab laule, loeb luuletusi, kannab peoriideid, kaunistab rühmaruumi koos</p>	<p>1. Teab oma rahvust ja keelt.</p> <p>2. Tunneb Eesti lippu.</p> <p>3. Teab, et kodumaa pidupäevadel heisatakse lipp.</p>	<p>1. Teab oma rahvust ja keelt. Teab, et meie kodu asub Eestimaal. Tunneb rahvuslippu ja hümnit.</p>	<p>1. Teab oma rahvust, keelt ja tähtsamaid sümboleid (lind, lill, lipp, vapp, hümn).</p> <p>2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp.</p>	<p>1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, vapp, hümn, lill, kivi, lind).</p> <p>2. Teab koduvalla sümbolikat (lipp, vapp).</p>

	täiskasvanute ja suuremate lastega.		<p>2. Oskab nimetada teisest rahvusest lapsi rühmas.</p> <p>3. Saab aru, et eri rahvusest lastel on erinevad nimed ning nad ei pruugi osata eesti keelt.</p>	<p>3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi rühmas ja kodukohas.</p>	<p>3. Oskab Eesti kaardilt näidata oma kodukohta, Eesti Vabariigi pealinna.</p> <p>4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.</p> <p>5. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid - Venemaa, Soome, Läti.</p> <p>6. Suhtleb teisest rahvusest lastega, teab teisi rahvusi, nende keeli, kombeid ja traditsioone.</p>
Tähtpäevad, pühad, kombed.	<p>1. Eristab pidupäeva tavalisest päevast (riietus, peolaud), räägib oma sünnipäevast.</p> <p>2. Jälgib täiskasvanute ja suuremate laste tegevust ning vastavalt oma huvile osaleb üritustel – mängib, laulab, tantsib jne.</p>	<p>1. Kirjeldab tähtpäevi peres (sünnipäev, jõulud, munadepüha).</p>	<p>1. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid ja nendega seotud tegevusi (mihkripäev, mardipäev, kadripäev).</p>	<p>1. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (sõbrapäev, emakeelepäev)</p> <p>2. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seonduvaid traditsioone (vabariigi aastapäev).</p>	<p>1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid.</p> <p>2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev).</p> <p>3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma kodus (volbripäev, jaanipäev, hingedepäev).</p> <p>4. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seonduvaid</p>

					traditsioone (vabariigi aastapäev, võidupüha).
Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	<p>1. Meeldetuletamisel ütleb hommikul lasteaeda tulles “tere” ja õhtul koju minnes “head aega”, palub ja tänab.</p> <p>2. Teab mõistete “hea” ja “paha” tähendust.</p>	<p>1. Tervitab ja jätab hüvasti.</p> <p>2. Oskab andeks paluda ja andeks anda.</p> <p>3. Sööb puhtalt.</p>	<p>1. Teab mõistete õige ja vale tähendust.</p> <p>2. Järgib lauakombeid.</p> <p>3. Teab üldtuntud viisakusreegleid.</p>	<p>1. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (bussis, kaupluses, raamatukogus, spordikeskuses, teatris, muuseumis jm).</p>	<p>1. Teab mõistete ausus ja austus tähendust ning oskab vastavalt käituda.</p> <p>2. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (bussis, kaupluses, raamatukogus, spordikeskuses, teatris, muuseumis jm).</p> <p>3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.</p>
Sõprus ja abivalmidus	<p>1. Abistab mänguasjade ja töövahendite ära panekul.</p> <p>2. Lohutab haiget saanuid.</p>	<p>1. Nimetab oma sõprade nimesid.</p>	<p>1. Oskab sõpra abistada ja lohutada.</p>	<p>1. Oskab iseloomustada oma sõpra, tuues välja tema positiivsed omadused.</p> <p>2. Oskab andeks anda ja leppida.</p>	<p>1. Oskab luua ja hoida sõprussidet, teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning olla sõber.</p> <p>2. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.</p>
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikus			<p>1. Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada.</p>	<p>1. Oskab väljendada oma tundeid – rõõm, mure.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.</p> <p>2. Oskab kaaslastega tähelepanelikult käituda –</p>

					rühmakaaslased, lasteaia töötajad, vanemad, vanavanemad.
Suhtumine erinevustesse		1. Märkab mängukaaslaste erinevust – erinev juuksevärv, silmade värv, räägib teises keeles, kannab prille.	1. Märkab täiskasvanute hulgas inimeste erinevust – käib keppiga, karguga, kannab prille, kannab kuuldeaparaati, ei kasuta kõnes õigeid häälikuid 2. Oskab mõista abivahendite vajalikkust.	1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keel, kõne, rass, vanus, tervis). 2. Oskab kirjeldada abivahendite vajalikkust. 3. Teab, kes on logopeed.	1. Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid arvamusi ja huve. 2. Teab nimetada erivajadustega inimeste jaoks vajalikke abivahendeid. 3. Pakub abi erivajadustega inimesele oma võimete piires.
Ehitised	1. Tunneb oma kodumaja, lasteaiahoonet.	1. Tunneb oma kodumaja, lasteaiahoonet, kauplust, tervisekeskust, spordihoonet ja teisi talle tuttavaid teenindusasutusi (raamatukogu, klubi, kool).	1. Kirjeldab kodumaja – maja osad, ruumid korteris või majas. 2. Oskab nimetada erinevaid ruume oma rühmas (magamistuba, mängutuba, pesuruum, riietusruum) ja lasteaia (saal).	1. Kirjeldab oma kodumaja - maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2. Oskab kirjeldada lasteaia õueala, oma rühma mänguväljakut ning ühiskasutatavat õueala.	1. Oskab kirjeldada vanavanemate kodu ja selle sisustust. 2. Oskab nimetada maja ehitamiseks vajaminevaid materjale (puit, kivi jm). 3. Oskab nimetada teenindusasutusi ning nende vajalikkust - kauplus, tervisekeskus, raamatukogu,

					kool, spordikeskus, lastekodu jm).
Kodumasinad	1. Oskab nimetada kodus ja lasteaias kasutatavaid kodumasinaid ja elektroonikat (arvuti, tolmuimeja, kell, pliit, külmkapp, pesumasin jne).	1. Oskab nimetada kodus ja lasteaias kasutatavaid kodumasinaid ja elektroonikat (arvuti, tolmuimeja, kell, pliit, külmkapp, pesumasin, nõudepesumasin, telefon jne).	1. Oskab kirjeldada mõningate kodumasinade ning elektroonika otstarvet (tolmuimeja, arvuti, triikraud, pliit, pesumasin, telefon jm). 2. Teab kodumasinatega seonduvatest ohtudest.	1. Kirjeldab kodumasinaid ja nende otstarvet ning teab nendega seonduvaid ohtusid. 2. Kirjeldab aias kasutatavaid masinaid (muruniiduk, murutraktor) ning teab nendega seonduvaid ohtusid.	1. Kirjeldab täpsemalt kodumasinaid ja nende otstarvet. 2. Kirjeldab aias ja põllul kasutatavaid masinaid ning nende otstarvet (muruniiduk, murutraktor, traktor, kombain, külvik jm), teab, et nende masinatega töötamiseks on vajalikud juhiloa.
Sõidukid	1. Oskab nimetada sõidukeid (jalgratas, auto, buss).	1. Oskab nimetada sõidukeid (auto, buss, rong, lennuk, laev).	1. Oskab nimetada või kirjeldada erinevaid sõidukeid (auto, buss, rong, lennuk, laev, kiirabiauto, politseiauto, tuletõrjeauto) ja teab nende otstarvet.	1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet. 2. Eelmise vanuseastme loetelule lisandub mootorratas, roller, prügiveoauto, kaubaveoauto jm.	1. Oskab kirjeldada erineva töö tegemiseks vajaminevaid sõidukeid (kraanaauto, teerull, kaubaveoauto/rekka, kaubarong, puksiir jm).
Jäätmed	1. Oskab panna tekkinud prügi (kommipaberid,	1. Oskab panna prügi selleks ettenähtud prügikasti:	1. Laps nimetab või kirjeldab, kuidas ta toimib prügiga kodus.	1. Laps tutvub prügi sorteerimisega lasteaias – paber paberi konteinerisse, pakendid eraldi	1. Laps teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, patareid, toidujäätmed).

	<p>salvrätid, taskurätikud jne) prügikasti.</p> <p>2. Õuealalt leitud prügi viib prügikasti.</p>	<p>paberipraht eraldi, toidujäätmed, õunasüdamed jms eraldi.</p> <p>2. Lapsel tekivad algteadmised prügi sorteerimisest.</p>		<p>konteinerisse, toidujäätmed eraldi konteinerisse.</p> <p>2. Laps saab esmased teadmised prügi sorteerimise vajalikkusest.</p> <p>3. Laps kirjeldab, kuidas sorteeritakse prügi tema kodus.</p>	<p>2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.</p> <p>3. Laps teab, et prügi sorteerides ja õigesti paigutades hoiab ta puhtana oma lähima ümbruse, looduse ning sellega teeb ta heateo nii endale kui teistele.</p>
Tervise väärtustamine				<p>1. Laps nimetab tervist hoidvaid tegevusi – tervislik toit, liikumine ja sport, värske õhk ja mängud õues, hea meeleolu, hea uni, sõbrad.</p>	<p>1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine.</p> <p>2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist.</p> <p>3. Teab, mis on haigus, oskab kirjeldada mõningaid haiguste tunnuseid.</p> <p>4. Teab rahvameditsiinis kasutatavaid vahendeid mõningate haiguste raviks – pärnaõietee, küüslauk, sibul, saialill jm.</p> <p>5. Teab, milline käitumine või tegevus võib kahjustada inimeste tervist (nt suitsetamine).</p>

Hammaste tervis	1. Teab hammaste hooldamise vahendeid.	1. Peseb hambaid kaks korda päevas täiskasvanu juhendamisel.	1. Peseb hambaid kaks korda päevas täiskasvanu juhendamisel. 2. Nimetab hammaste tervise huvides mõningaid tegevusi - nätsu tarvitamine, hambaarsti juures käimine.	1. Peseb hambaid kaks korda päevas täiskasvanu juhendamisel. 2. Kirjeldab hammaste tervise hoidmisega seotud tegevusi – hammaste pesemine, tervislik toit, näts, hambaarsti juures käimine.	1. Selgitab, miks tekivad hambaaugud. 2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
Tervislik toitumine	1. Oskab nimetada erinevaid toite – leib, sai, piim, supp, puder, magustoit jne.	1. Oskab nimetada lapse tervisele kasulikke toite – puuviljad (õunad), maasikad, köögiviljad (porgand, kurk, kaalikas, kapsas).	1. Oskab nimetada lapse tervisele kasulikke toite – puuviljad, köögiviljad, piim. 2. Oskab nimetada või kirjeldada toitude tervistavat mõju.	1. Oskab nimetada toite, mida peaks sööma iga päev, et olla terve. 2. Oskab koostada tervisliku lõunasöögi ning põhjendada oma valikut.	1. Oskab koostada tervisliku lõunasöögi ning põhjendada oma valikut. 2. Oskab nimetada toite, mis ei ole tervislikud ja mille söömisest tuleks hoiduda – magusad värvilised joogid, kommid, kartulikrõpsud jm. Laps oskab selgitada, mis nimetatud toitudes ohustab tema tervist.
Inimkeha tundmine	1. Oskab näidata küsimisel kehaosi - pea, käed, jalad, silmad, suu, kõrvad, nina.	1. Oskab nimetada enda ja kaaslase kehaosi - pea, silmad, nina, kõrvad, suu, käed, jalad, keha.	1. Oskab nimetada oma kehaosi ning nimetada või kirjeldada nende otstarvet.	1. Laps oskab nimetada oma kehaga seonduvaid kõiki detaile: kulmud, juuksed, hambad, siseorganid- kopsud, süda, magu, soolestik.	1. Laps oskab selgitada, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena.

					2. Laps teab tüdruku ja poisi erinevusi.
Ohutus ja turvalisus	1. Oskab nimetada esemeid, mis võivad olla ohtlikud – nuga, käärid.	1. Oskab nimetada esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid, tikud) ning milles oht väljendub. 2. Laps õpib kääre ohutult käsitsema. 3. Laps teab, et tikkudega ei mängita!	1. Oskab nimetada esemeid ja tegevusi, mis võivad olla ohtlikud lapse tervisele – nuga, naaskel, haamer, kiivrita jalgrattasõit, liumäest alla sõitmine, kelgumäest alla sõitmine, helkurita tänaval kõndimine pimedal ajal jm. 2. Laps teab reegleid, mis tagavad turvalisuse.	1. Laps nimetab esemeid ja kohti, mis võivad olla ohtlikud – terariistad, kuum toit või jook, kemikaalid, õhukese jääga, paadiga või parvega tiigile minek, rõdu servale ronimine, kaalukiikedel püstijalu seismine jm. 2. Laps oskab selgitada, milles oht väljendub ja kuidas käituda nii, et ei tekiks ohtlikku olukorda. Laps teab, et õnnetuse puhul tuleb kohe pöörduda abi saamiseks täiskasvanu poole.	1. Laps teab ja tunneb ümbritsevaid ohte. 2. Laps teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades ning oskab tegutseda tulekahju häire puhul. 3. Laps nimetab hädaabi numbri 112 ja oskab seda kasutada. 4. Laps kirjeldab ja teab, kuidas käituda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus jm). 5. Laps selgitab, kuidas käituda eksinuna metsas.
Kodukoha loodus, veekogud, kodupaiga mets ja koduloomad,	1. Tunneb rõõmu õues (looduses) viibimisest 2. Oskab nimetada lille, põõsast, puud, lindu, muru.	1. Oskab nimetada lasteaia õuealal kasvavaid puid (kuusk, õunapuu, kastan, kask, vaher), lilli (sinilill,	1. Oskab nimetada lasteaia õuealal kasvavaid puid, põõsaid, lilli (pärn, pihlakas, sirel jm).	1. Laps tunneb ja oskab nimetada oma kodukoha põldudel kasvavaid põllukultuure – teraviljad, kartul.	Vt. Kõik eelnevate vanuste pädevused

taimed, seened ja putukad		lumikelluke, aster, saialill, võilill) ja siin elukoha valinud või toidulauda küllastavaid linde (tihane, kuldnokk).	2. Laps oskab nimetada looduse õpperajal kasvavaid puid, põõsaid, lilli, seeni, puude vilju - tamm, kuusk, sarapuu, lepp; tammetõrud, pähklid, kärbseseen, lepaseen, kännuseen; sinilill, ülane jm. 3. Laps tunneb aleviku veekogusid – tiigid ja nendel elutsevaid veelinde ja loomi – sinikaelpart, konn.	2. Laps oskab kirjeldada: kodukoha loodust (park, mets, põlispuud, tiigid, põllud, karjamaad); metsas elupaiga leidnud loomasid (metskits, jänes, rebane, karu, põder, metssiga); veekogudel elavaid veelindusid, kahepaikseid ja putukaid (pardid, konnad, koprad, kiilid). 3. Laps oskab nimetada ja kirjeldada kariloomade (hobused, lehmad, sead) elu ja tegevust kodukoha farmides.	
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	1. Oskab nimetada tuttavat looma, lindu ja tema kehaosi. 2. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned kodus	1. Laps oskab nimetada tuttavate lindude ja loomade elukohta, teeb vahet metsloomadel ja koduloomadel	1. Laps oskab nimetada tuttavat looma või lindu ning kirjeldada nende välimust ning öelda, kus nad elavad. 2. Laps teab, et koduloomi toidab inimene, metsloomad peavad endale ise	1. Laps nimetab oma kodukoha tuntumaid erineva eluviisiga loomi ja linde ning kirjeldab nende välimust. 2. Laps teab erinevate loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel	Vt. Kõik eelnevate vanuste pädevused

			toidu leidma, talvel vajavad inimeste abi nii linnud kui loomad. Laps oskab kirjeldada kuidas inimesed loomi ja linde abistavad.	(talveuni, lindude ränne, paigalinnud, pesaehitus, poegade toitmine).	
Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv ja areng	1. Oskab nimetada tuttavaid putukaid – kärbes, sipelgas, lepatriinu.	1. Oskab nimetada tuttavaid putukaid – ämblik, mesilane.	1. Teab putukate elupaiku – sipelgas sipelgapesas, mesilane tarus või puuõõnes.	1. Tunneb putukate (kiil, herilane) elupaiku ning oskab kirjeldada putukate välimust. 2. Teab, et mesilase, herilase nõelamine on mürgine ja tervisele ohtlik.	1. Oskab kirjeldada tuttavate putukate elupaiku ja välimust.
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng	1. Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi - kapsas, kartul, porgand, peet, õun, ploom, maasikas. 2. Oskab nimetada tuttavaid lilli.	1. Oskab nimetada ja eristada tuttavaid aed- ja puuvilju, lilli.	1. Oskab nimetada või kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	1. Oskab nimetada ja kirjeldada ning eristada tuttavaid puid, põõsaid, lilli, puu- ja köögivilju, marju, seeni jm.	1. Oskab nimetada, kirjeldada ning eristada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: karusmari, must sõstar, punane sõstar, maasikas, mustikas, pohl, jõhvikas; puuviljad: õunad, pirnid, ploomid, kirsid; pihlakad jne).
Õo ja päev, nende vaheldumine	1. Oskab küsimise korral iseloomustada	1. Oskab küsimise korral nimetada tegevusi öisel ja	1. Oskab seostada ööpäeva ringlust:	1. Oskab eristada päeva ööst, kirjeldab oma pere tegemisi ööpäeva jooksul.	1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates

ja sellega seotud muutused looduses	ööd (on pime) ja päeva (on valge).	päevasel ajal (öösel magame, päeval mängime, oleme lasteaias, ema, isa on tööl).	öhtu-öö-hommik-päev 2. Oskab nimetada või kirjeldada looma tegevust ööpäeva jooksul.	2. Oskab märgata looduses toimuvaid muutusi ööpäeva jooksul ning neid nimetada või kirjeldada 3. Teab, et ühele ööpäevale järgneb teine, kolmas, jne, kokku nädal, nädalatest kuu jne.	tsüklites: ööpäev, nädal, aasta - aastaring.
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused	1. Oskab nimetada talvele ja suvele iseloomulikke nähtusi – talvel on külm, sajab lund, suvel on soe, paistab päike.	1. Oskab nimetada aastaaegu sügis, talv, kevad, suvi ning nimetada neile iseloomulikke tunnuseid: sügisel langevad puudelt lehed, linnud lendavad soojale maale; talvel sajab lund, on külm, toidame linde; kevadel päike paistab, lumi sulab, lilled tärkavad; suvel loodus õitseb, päike on kuum- mere äärde!	1. Oskab nimetada aastaaegu ning kirjeldada lühidalt abistavate küsimuste toel neile iseloomulikke tunnuseid ning looduses toimuvaid muutusi.	1. Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.	1. Seostab muutusi looduses ja aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada. 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, kevadkülv, kartuli mahapanek, puhkamine mererannal, päevitamine, jalgrattasõit, matkamine, koristustööd aias ja põllul, saagi töötlemine, keldritesse panek, küttepuude varumine, tubased tööd, ahjude kütmine, kuuse toomine, pühad jm).

					3. Oskab nimetada loomade erinevaid tegevusi seoses aastaegade vaheldumisega.
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi - puhub tuul, sajab vihma, lund, paistab päike.	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi – tugev vihm, torm, tuisk, udu.	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi – äike, rahe 2. Arutleb selle üle, kuidas tekivad sademed, miks sajab suvel vihma, talvel lund jm.	1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. 2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	1. Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	1. Teab, et prügi visatakse prügikasti. 2. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks.	1. Teab, et lilli nopitakse vaasi panekuks, puude oksid ei murra niisama. 2. Saab teada, et lill ja puu on elusorganismid - katsed, vaatlused.	1. Oskab hoida oma ümbruse puhta ja kaunina. 2. Saab aru, et istutades lilli ja puid, muutub meie ümbrus kaunimaks. 3. Oskab istutatud taimede eest hoolt kanda, mõistab, et ükski elu ei ela hoole ja armastusest.	1. Mõistab, et puhas joogivesi on väärtus ja seda ei tohi raisata. 2. Mõistab, et ka valgus toas ei ole lõputu väärtus, ka seda on vaja kokku hoida - lahkud toast, kustuta valgus. 3. Teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata.	1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. 2. Kirjeldab, milliseid inimtegevuse positiivseid või negatiivseid mõjusid näeb tema koduümbruse loodusele. 3. Teab prügi sorteerimise vajalikkusest ja oskab sorteerida lihtsamat prügi (paber, plast, olmeprügi). 4. Soovib osaleda looduse korrastamises (oma mänguväljaku,

					<p>koduümbruse korrashoidmine, riisumine, taimede, lillede istutamine jms).</p>
<p>Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele</p>	<p>1. Teab, et taimed vajavad kasvamiseks vett.</p>	<p>1. Teab, et taimed vajavad kasvamiseks vett, valgust ja soojust, õhku.</p> <p>2. Teab, et linnud ja loomad vajavad kasvamiseks vett, toitu ja õhku.</p>	<p>1. Teab, et taimede ja loomade eest hoolitsemine on inimeste kohustus, kelle omad nad on.</p>	<p>1. Oskab nimetada või kirjeldada, mis juhtub taimede ja loomadega, kui nad jäetakse ilma valgusest, soojust, veest, õhust ja toidust.</p> <p>2. Laps oskab analüüsida, arutleda.</p>	<p>1. Oskab selgitada valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.</p>
<p>Valgusfoor ja tänava ületamine</p>	<p>1. Teab mõisteid sõidutee, kõnnitee, ülekäigurada.</p>	<p>1. Laps teab, et sõiduteel sõidavad autod, kõnniteel kõnnivad inimesed.</p> <p>2. Üle sõidutee minnakse ülekäigurajalt.</p> <p>3. Laps teab, et üksi alevikus kõndida või joosta on ohtlik.</p>	<p>1. Laps teab, et ülekäigurada on märgistatud "sebraga".</p> <p>2. Laps teab, et jalgrattaga sõidetakse koduhoovis, lasteaia hoovis või kergliiklusteel koos vanema või õpetajaga.</p>	<p>1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust (õppekäik Rakverre).</p> <p>2. Teab, kuidas sõiduteed ületada.</p> <p>3. Teab, et jalgrattaga sõidetakse kergliiklusteel.</p> <p>4. Teab, et jalgrattaga ületatakse sõiduteed ülekäigurajal jalgratast käekõrval lükates.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.</p> <p>2. Teab kuidas ületada sõiduteed.</p> <p>3. Teab liiklemise erinevusi oma koduarealil ja Rakveres.</p> <p>4. Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.</p>

Liiklusmärgid		1. Laps teab liiklusmärkide tähtsust - aitavad ohutult liigelda.	1. Laps teab liiklusmärkide tähendusi.	1. Laps teab liiklusmärkide tähendusi. 2. Teab, et jalgrattaga tuleb sõita selleks ettenähtud kohas. 3. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlvekaitsmed).	1. Laps teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes. 2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlvekaitsmed). 3. Teab, et jalgrattaga tuleb sõita selleks ettenähtud kohas. 4. Teab, et reeglitest mitte kinnipidamisega paneb ta ohtu oma elu ja tervise.
Sõidukid	1. Teab liiklusvahendeid. 2. Teab, et jalgrattaga sõitmisel kantakse kiivrit.	1. Teab liiklusvahendeid ja mõningaid eriotstarbelisi sõidukeid.	1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid.	1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. 2. Oskab käituda ühissõidukis.	
Helkur, turvatool ja -vöö	1. Teab helkuri, turvatooli ja turvavöö kasutamise vajalikkust.	1. Teab helkuri, turvatooli ja turvavöö kasutamise vajalikkust.	1. Teab helkuri, turvavöö ja turvatooli kasutamise vajalikkust. 2. Oskab nimetada ohtusid, mis võivad kaasneda autoga sõitmisel.	1. Oskab kirjelda liiklemise ohtusid erinevates ilmastikutingimustes. 2. Teab helkuri ja helkurpaela kasutamise vajalikkusest. 3. Oskab liikuda lastegrupis, teab, et ohutuse tagamiseks kantakse	1. Teab kuhu kinnitatakse helkurriba.

				helkurvesti, õpetajal on kaasas STOP märk, et kindlustada kogu lastegrupi turvaline sõidutee ületamine.	
--	--	--	--	---	--

VALDKOND *KEEL JA KÕNE*

Sissejuhatus

Kõnearendus on laste kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine. Lapse kõnet arendatakse kõigis igapäeva tegevustes – mängus, käelises tegevuses, liikumis- ja muusikategevustes, tavatoimingutes (riietudes, rühmaruumi koristades, hügieenitoiminguid teostades jne).

Kõneliselt arendav on selline tegevus, kus lapsel on vaja end pingutada, st kasutada pisut keerulisemaid keelevahendeid (õpetaja suunamisel või abiga), kui ta ise suheldes spontaanselt kasutab.

Keele ja kõne õpetuse eesmärgid, sisu ning korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on:

- Laps tuleb toime igapäevases suhtlemises.
- Laps kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust.
- Laps tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna *Keel ja kõne* sisu on:

- keelekasutus – hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine, kirjutamine, lastekirjandus.

1. Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

1.1. Kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine.

1.2. Laps õpib keelevahendeid kasutama (uued sõnad, sõnavormid, lausemallid):

- suhtlemisel;
- teadmiste omandamisel;
- oma tegevuse kavandamisel.

2. Lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes:

- mängimine;
- käelised tegevused;
- liikumine-ja muusikategevus;
- igapäevatoimingud.

2.1. Lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta:

- kuuleb teiste kõnet;
- lapsel on vaja ja ta saab ise kõneleda;
- laps räägib reaalses situatsioonides;
- laps tegutseb koos täiskasvanuga.

3. Laps suunatakse kirjandust mõistma ja hindama:

- ettelugemise,
- dramatiseerimise,
- ümberjutustamise,
- oma raamatu koostamise,
- joonistamise jm tegevuste kaudu.

3.1. Toetatakse laste lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist:

- ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid (luule, proosa, muinasjutud, muistendid, jutud jm)

4. Laps õpib lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevatoimingutega:

- joonistustele oma nime ja pealkirja kirjutamine;
- kaardi või kirja kirjutamine (täiskasvanu abiga);
- nimekirjade koostamine (keda kutsun sünnipäevale, kaupade nimed toidupoes) jms.

Õppe ja kasvatustegevuse sisu ja eeldatavad tulemused vanuseti.

Sisu	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Suhtlemine	<p>1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.</p> <p>2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.</p> <p>3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega; kasutab erinevat intonatsiooni, hääletugevust.</p> <p>4. Vastab küsimustele vahetult tajutava, varem nähtu-kuuldu kohta tegevuse, hääliitsuse, 1-2 sõnalise ütlusega, vajadusel</p>	<p>1. Algatab ise aktiivselt suhtlust, suhtleb eakaaslastega koostegevuses.</p> <p>2. Küsib täiskasvanult küsimusi teda ümbritseva kohta (miks? algus).</p> <p>3. Räägib 2-3 lausungiga* kogetud emotsionaalsest kogemusest.</p> <p>4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausungiga.</p> <p>5. Mõistab teksti*, mis on seotud eelneva kogemuse või tegevusega.</p> <p>6. Jutustab pildiseeria järgi-pildi kohta 1 lausung, kasutab omadus-,määrsõnu</p>	<p>1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (miks? kuidas?).</p> <p>2. Annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.</p> <p>3. Kasutab lavastusmängus, rollimängus erinevat intonatsiooni, hääletugevust.</p> <p>4. Jutustab nähtust-tehtust 3-5 lausungiga (liitlause).</p> <p>5. Mõistab teksti*, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.</p> <p>6. Annab edasi pildiseerial kujutatud</p>	<p>1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu või kaaslaste kohta (nt. kus ja kellega koos ta elab jm).</p> <p>2. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teiste algatatud teema muutusega.</p> <p>3. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega (sidesõnad: ja, siis).</p> <p>4. Reguleerib hääle kasutamist, väljendab suhtumist ja tundeid ka miimika ja žestidega.</p> <p>5. Suunab kõnega kaaslaste tegevust, annab sellele hinnanguid.</p>	<p>1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt. veenmine, ähvardamine, meelitamine, lunimine jms) sõltuvalt suhtluse eesmärkidest.</p> <p>2. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.</p> <p>3. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps või täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht).</p> <p>4. Mõistab kaudseid ütlusi (nt. kaudne ütlus - rühmas on aken lahti; otsene ütlus – tee aken lahti!); tuletab</p>

	<p>rohkem kui ühe lausungiga.</p> <p>5. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga.</p> <p>6. Loeb peast või kordab 1-2 realist luuletust.</p>	<p>7. Loeb peast 4 realisi luuletusi, mängib diktsiooni ja ilmekust arendavaid mänge (lavastusmängud).</p>	<p>sündmust, kasutab vastandsõnu, sünonüüme.</p> <p>7. Loeb peast 8 realisi liisusalme ja luuletusi selge diktsiooniga, julgelt.</p>	<p>6. Osaleb lavastusmängudes, samastab end tegelaskujuga, teeb koostööd kaasnäitlejatega.</p>	<p>mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.</p> <p>5. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (eelnev-järgnev tegevus, sündmus; om. määrsõnade kasut.).</p> <p>6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib väliskõnes tuttavaid tegevusi).</p> <p>7. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.</p>
Grammatika	<p>1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue - p.o Mikk tahab õue minna).</p> <p>2. Kasutab mõne sõna puhul juhuslikult üksikuid käände- ja pöördeforme.</p>	<p>1. Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid.</p> <p>2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme.</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt joonista siia!).</p> <p>4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna</p>	<p>1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.</p> <p>2. Kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt. söödud, söönud).</p> <p>3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (nt. suur, suurem, kõige suurem).</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (nt saab lauljaks, jookseb kivini).</p> <p>2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning osutab neile (nt lugeb p.o loeb; lillene p.o lilleline).</p> <p>3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist</p>	<p>1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne – arstina, õpetajana).</p> <p>2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäände, ajasuhte väljendamiseks – hommikust õhtuni).</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände lõpuvariante (nt.</p>

	<p>3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.</p> <p>4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha!), kuuluvus (minu oma), asukoht (emme siia), omadus (auto katki); subjekti- objekti suhe.</p>	<p>kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad).</p> <p>5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma-ja da-tegevusnime.</p> <p>6. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid*</p> <p>7. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid.*</p> <p>8. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt hakkame mängima, ei taha mängida).</p>	<p>4. Kasutab tingivat kõneviisi (nt mängisin, mängiksin).</p> <p>5. Ühildab sõnu arvus (nt. lapsed söövad) ja käändes (nt punasele pallile, uuele rattale).</p> <p>6.Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (nt uutel autodel).</p>	<p>tegumoodi (nt loetakse, pesti).</p>	<p>palju linde, konni, autosid).</p> <p>4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu. (nt poeb – pugema; siga – sead).</p> <p>5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (nt teedel on loigud, sest sajab vihma), tingimust (nt kui oled viisakas, siis...), eesmärki (nt treenin palju, et saavutada võistlustel esikoht).</p>
Sõnavara	<p>1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50 sõna) tuttavas situatsioonis.</p>	<p>1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.</p> <p>2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud.</p>	<p>1. Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liignimetusi (nt kask, kuusk – puud; tihane, varblane – linnud).</p> <p>2. Kasutab kõnes objektide osade/detailide</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu (nt eile, täna, homme).</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb,</p>	<p>1. Selgitab kuuldud kujundlike väljendite (nt tuul ulub; kevad koputab uksele) tähendust oma sõnaga ja /või toob enda kogemusega seotud näiteid.</p>

	<p>2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu; opa p.o võta sülle) ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii).</p> <p>3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50 sõna) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.</p>	<p>3. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.</p> <p>4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided).</p> <p>5. Kasutab tegusõnu ruumisuhete tähistamiseks (nt all, peal, sees, ees, taga).</p> <p>6. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu ja tuletisi (nt veoauto, kelgumägi).</p>	<p>nimetusi (nt käpad, saba, rool, rattad)</p> <p>3. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt suur – väike; pikk – lühike; must – valge).</p> <p>4. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt hea, rõõmus, kuri, arg, kaval).</p> <p>5. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (nt päev, hommik, õhtu, öö).</p>	<p>lippab, sibab; lebab, lesib, lamab).</p> <p>3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (nt joonistab, joonistus, joonlaud, jooneline).</p> <p>4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb – veeretab; sõidab – sõidutab).</p> <p>5. Nimetab ühe õpitud kategooria* piires vähemalt kaks sõna (nt lilled – tulp, roos; aedviljad – tomat, kurk).</p> <p>6. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (palkidest maja – palkmaja).</p>	<p>2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu, vaimset tegevust tähistavaid sõnu (nt mõtlen, arvan, unistan, õpin).</p> <p>3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.</p> <p>4. Liidab ja tuletab sõnu analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides.</p> <p>5. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuheteid väljendavaid sõnu (nt vahel, harva, varem, hiljem, enne, pärast, otsas).</p> <p>6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, kehaosad, elusolendid, tähtpäevad).</p>
--	---	---	---	---	--

Hääldamine	<p>1. Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.</p> <p>2. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l.</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p> <p>2. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü).</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p> <p>2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamates häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt nt, lt, mp...).</p>	<p>1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.</p> <p>2. Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.</p> <p>3. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades.</p> <p>4. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt banaan, diivan, taburet).</p>	<p>1. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.</p> <p>2. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (nt f, š) tuttavates sõnades (nt Fanta, šokolaad).</p>
Kirjalik kõne	<p>1. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.</p>	<p>1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte.</p> <p>2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste.</p> <p>3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid</p>	<p>1. Tunneb täiskasvanu häälimise* või rõhutatud hääldamise* järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.</p> <p>2. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a.häälikuühendites).</p>	<p>1. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).</p> <p>2. Häälib täiskasvanu abiga järele korrates, abivahendeid* (nööbid, looduslik materjal –kastanid, tammeterud jm)</p>	<p>1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.</p> <p>2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita)* ja eksib sageli.</p> <p>3. Häälib õigesti 1-2 silbilisi, ka sulghäälikuid sisaldavaid, häälikuühenditeta sõnu.</p>

		<p>sõnu üksteisest, osutades pildile või objektile.</p>	<p>3. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.</p> <p>4. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.</p>	<p>kasutades 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.</p> <p>3. Määrab hääliku asukoha häälikuühendita sõnas.</p> <p>4. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (koli-kolli III v – koli kolli II v; koli –kooli III v – koli kooli II v).</p> <p>5. Loeb üksikuid sõnu.</p> <p>6. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (oma nime, ema, isa jm)</p>	<p>4. Kirjutades märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikustruktuuri* (nt nali, kali, ai, pai).</p> <p>5. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut (nt kool, tool, saal, uur).</p> <p>6. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.</p> <p>7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri.</p> <p>8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.</p>
--	--	---	---	---	--

NB! * tähistatud väljenditele leiad seletuse õpetaja raamatust: „Õppe-ja kasvatustegevuse valdkonnad” lk 3.

VALDKOND *MATEMAATIKA*

Sissejuhatus

Matemaatika on oluline toimetulekuks igapäevaelus ja koolis ning on tihedalt seotud teiste valdkondadega.

Matemaatikaõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatuseesmärgid on:

- Laps rühmitab esemeid ühe – kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulka.
- Laps järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal.
- Laps tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päeva tegevusi.
- Laps mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas.
- Laps mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid.
- Laps suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundmõistete abil.
- Laps näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu on:

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrilised kujundid.

Õppe-ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusena laps avastab esemete vahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, uurimised, katsetamised, vestlused, arutelud, kunstiga tegelemine, liikumine ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Õppe ja kasvatustegevuse sisu ja eeldatavad tulemused vanuseti

Üldteema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<p>1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus jm) järgi hulgas.</p> <p>2. Leiab erinevate esemete hulgast palju ja ühe.</p> <p>3. Loendab esemeid kolme piires ja vastab küsimusele “Mitu on?”.</p>	<p>1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.</p> <p>2. Paaride moodustamine - esemete üks ühesesse vastavusse seadmisega saab laps teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrdselt.</p> <p>3. Loendab viie piires ja tunneb arvude rida viieni.</p>	<p>1. Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse alusel: rühmakaaslased – poisid ja tüdrukud.</p> <p>2. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on vähem kui, rohkem kui.</p> <p>3. Tutvub arvudega kümneni.</p>	<p>1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12-ni.</p> <p>2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat ja järgnevat arvu.</p> <p>3. Tunneb numbrimärke.</p> <p>4. Võrdleb arve ja oskab nimetada: “on suurem kui”, “on väiksem kui”.</p> <p>5. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab viie piires.</p> <p>6. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab (viis eset hulgast).</p>	<p>1. Mõtestab arvude rida 12-ni.</p> <p>2. Liidab ja lahutab 10 piires ning tunneb ja kasutab sümboleid +, -, =.</p> <p>3. Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.</p>
Suurused ja mõõtmine	<p>1. Näeb ja leiab esemetes erinevusi – suur, väike.</p>	<p>1. Võrdleb või järjestab kahte eset suuruse, pikkuse,</p>	<p>1. Järjestab esemeid kõrguse järgi,</p>	<p>1. Järjestab kuni viit eset suurustunnuse järgi</p>	<p>1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte – cm, m,</p>

		laiuse järgi ning kasutab mõisteid: suurem/väiksem, pikem/lühem, laiem/kitsam.	kasutades mõisteid kõrgem – madalam. 2. Järjestab kolme eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.	2. Leiab vaadeldavatest objektidest silma järgi suurema, väiksema, sama suure ning kontrollib tulemust objekte kõrvutades. 3. Hindab kaugust silma järgi. 4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga. 5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.	km; massimõõtu kg, mahumõõtu liiter; rahaühikuid euro ja sent ning kasutab neid mängus. 2. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.
Geomeetrilised kujundid	1. Leiab samasuguse kujundi peale, kõrvuti või sisseastumise teel. 2. Kompimise või veeretamise abil eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid. 2. Tunneb ära ja eristab ringi ning ruutu.	1. Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab sarnase kujuga esemeid ümbrusest – toast, õuest, tänavalt.	1. Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ja ristküliku sarnasusi ja erinevusi. Leiab sarnaseid kujundeid ümbrusest.	1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk). 2. Rühmitab kujundeid värvuse, suuruse, vormi järgi.	1. Eristab ruumilisi kujundeid (kera, kuup, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk).

Orienteerumine ajas	1. Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust, matkib tegevusi mängus.	1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid loodusest, piltidel jm. 2. Eristab hommikut õhtust, kirjeldab tegevusi.	1. Teab ööpäeva osi: hommik, päev, õhtu, öö. 2. Kirjeldab sündmusi: eile, täna, homme.	1. Teab nädalapäevade järjekorda ning oskab neid nimetada; kirjeldab tegevusi eri nädalapäeval. 2. Eristab mõisteid: kiiresti, aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.	1. Teab kuude nimetusi, oma sünnikuud ja kuupäeva. 2. Määrab kellaega täistundides ning oskab kirjeldada tegevusi erinevatel kellaegadel, koostab päevakava. 3. Kasutab kõnes õigesti mõisteid: enne - praegu; hiljem - varem; noorem – vanem.
Orienteerumine ruumis	1. Orienteerub oma kehal ja näitab mis asub: üleval – all, ees – taga, kõrval.	1. Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ees – taga, ülal -all, minu ees, minu taga jne.	1. Määrab enda asukohta teiste laste ja esemete suhtes: seisn Kati taga, olen tahvli ees jne.	1. Määrab esemete asukohta teiste esemete suhtes: peal, all, keskel, äärel, vasakul, paremal. 2. Orienteerub ruumis ja õues juhendite järgi.	1. Orienteerub tasapinnal (paberil).

VALDKOND *KUNST*

Sissejuhatus

Kunst on tegelikkus elavdatud kujul. Kunstiga avanevad uued vaatenurgad tegelikkusele, kunst on maailma tõlgendamise vahend. Seepärast ei ole ka õppekavas kunstivaldkonna eesmärk, et laps omandab teatud tehnilised oskused, vaid et ta nende abil enda jaoks maailma mõtestab, oma meeli ja motoorikat arendab.

Kunstiõpetus hõlmab:

- kujutamist ja väljendamist;
- kujundamist;
- kunsti vaatlemist;
- vestlusi kunstist;
- voolimist, joonistamist, maalimist, kleepimist, meisterdamist.

Nende kaudu tutvub laps:

- värvi-, vormi- ja kujutamiseõpetusega;
- esemete kujundamise võimalustega;
- erinevate kunstiliikidega, õppides neid esmalt tundma.

Kunstiõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid on:

- Laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest.
- Laps kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning kujutlusmaailma.
- Laps vaatab, kirjeldab ja kujutab ümbritsevat ning tarbeesemeid.
- Laps kasutab õpituid voolimise-, joonistamis-, kleepimis-, maalimisvahendeid ja – võtteid.
- Laps vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna *Kunst* sisu on:

Kujutamine ja väljendamine:

- mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul.

Kujundamine:

- objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine.

Tehnilised oskused:

- voolimine, joonistamine, maalimine, kleepimine, meisterdamine.

Kunstiteoste vaatlemine:

- vestlused kunstist ja kunstiteostest.

1. Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

1.1. Antakse lapsele võimalus saada elamusi:

- tunda rõõmu ja rahulolu;
- väljendada oma maailmanägemust.

1.2. Suunatakse last:

- jälgima kaaslast päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses;
- vaatlema ümbritsevat loodust ja tehiskeskkonda;
- kasutama saadud muljeid voolides, joonistades, maalides, kleepides, meisterdades.

1.3. Kasutatakse teemasse sisseelamiseks:

- mängu;
- muusikat;
- lihtsat lavastust;
- jutukese või luuletuse lugemist jne.

1.4. Arvestatakse, et lapse jaoks on oluline:

- loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi;
- otsida ning saada vastuseid tekkinud küsimustele;
- omandatud oskusi rakendada ning loovalt kombineerida.

1.5. Julgustatakse last:

- kasutama ja katsetama tema enda poolt pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks;
- ergutatakse laste kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane väljendusviis.

1.6. Korraldatakse kunstitegevusi:

- ka õues;
- kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana;
- joonistatakse ja maalitakse paberile, kivile, papile, puidule;
- joonistatakse liivale, lumele, porile;
- kombineeritakse erinevaid materjale ja tehnikaid: pliiats-guašš, akvarell-rasvakriit, looduslik-jääkmaterjal jm.

1.7. Innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema:

- miks kujutas ta esemeid nähtusi just sellisel viisil;
- mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi;
- analüüsitakse laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Õppe ja kasvatustegevuse sisu ja eeldatavad tulemused vanuseiti.

Sisu	1,5 -3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kujutamine ja väljendamine	<p>1. Tunneb rõõmu kunstiga tegelemisest.</p> <p>2. Leiab sarnasust kriipseldatud vormide ja konkreetsete esemete vahel, räägib neist.</p> <p>3. Leiab juhendamisel ja tunneb ära punase, kollase, roheline ja sinise värvi.</p>	<p>1. Leiab ümbritsevast ja tunneb ära ning kasutab sinist, punast, kollast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat värvi.</p> <p>2. Tunneb rõõmu värvitoonide väljendusrikkusest.</p>	<p>1. Leiab ümbritsevast, tunneb ära, nimetab ning kasutab sinist, punast, rohelist, kollast, musta, valget, roosat, halli värvi.</p> <p>2. Jutustab oma piltides tuttavatest asjadest.</p> <p>3. Kasutab nähtuste, esemete kujutamisel värvitoone.</p>	<p>1. Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte isikupäraste sümbolitega.</p> <p>2. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.</p> <p>3. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone: helesinine-tumesinine, helekollane-tumekollane, heleroheline-tumeroheline jne ning kasutab neid oma tunnetest lähtuvalt esemete, nähtuste kujutamisel.</p>	<p>1. Tunneb ümbritsevas erinevaid värve ja värvitoone: hallikas, taevasinine, erkroheline, beež, oranž, lilla jne.</p> <p>2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.</p> <p>3. Väljendab temaatilistes töödes tegelaste tegevust, omavahelisi suhteid ning tegevusaega ja kohta</p> <p>4. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.</p>
Kujundamine	<p>1. Kaunistab täppidega, joontega tasapinnalisi</p>	<p>1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga</p>	<p>1. Kujundab õpetajaga koos sündmuse meeleoluga</p>	<p>1. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel</p>	<p>1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata: eesti</p>

	<p>esemeid: paberit (paberist väljalõigatud sokki, kleiti jm), voolimismaterjalist plaati, papptaldrikut.</p>	<p>muustririba, kasutab vahelduvat värvirütmi: järjehoidja, taskuräti äär jm.</p>	<p>sobivate motiividega tähtpäevakaardi, kutse, tänutähe vm.</p>	<p>šabloonid või templid abil selle oma valitud kohale (taldrikul, pluusil, kruusil jne.).</p> <p>2. Valib materjali ning kujundab pidupäeva lauakaunistuseks kuivlilleseade või vaasiseade eluslilledest.</p>	<p>rahvuslike geomeetriliste ja taimemotiividest koosnevate ornamentide kujutamine.</p> <p>2. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.</p> <p>3. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.</p>
Voolimine	<p>1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale.</p> <p>2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.</p>	<p>1. Rullib ja veeretab piki- ja ringliigutustega voolimismassi, vajutab pulga või kera lamedaks.</p> <p>2. Töötleb ümar- ja piklikke vorme, ühendab voolitud detaile omavahel vajutamise teel, luues soovitud esemeid (rõngas, jännes, karu, jonnipunn, kakuke, pannkook jms).</p>	<p>1. Õõnestab ümarvorme süvendit põidlagaga vajutades.</p> <p>2. Ühendab eseme erinevaid detaile kokkuvajutamise teel, silub liitekohad (kruusile kõrv, jänesele kõrvad jne.)</p> <p>3. Muudab voolingu kuju ja välimust põhivormist pisisdetailide välja pigistamise või venitamise teel</p>	<p>1. Nii ümar- kui piklikke vorme kujundades loob soovitud esemeid, voolib kumer- ja õõnesvormi.</p> <p>2. Valmistab voolimismassi voolimiseks (tükeldab vajaliku suurusega osadeks).</p> <p>3. Ühendab inim-, linnu- ja loomafiguuri erinevaid detaile, oskab kujundada neid</p>	<p>1. Voolib lihtsamaid esemeid ja figuure natuuri järgi, vajadusel materjali niisutades, tükeldades või ühest tükist voolides.</p> <p>2. Kaunistab plaati reljeefsete või tasapinnaliste mustritega, valmistab ehteid, värvib sobiva värviga ning kaunistab vastavalt oma fantaasiale</p>

		3. Ilmestab esemeid, vajutades pulga abil voolitud esemetele silmad, nina ja suu.	(karule kõrvad, linnule nokk, jänkule saba jne). 3. Viimistleb valmis voolingud siludes ja tasandades servad ning kaunistades esemeid kriips ja punkt mustriga.	liikumises või erinevates poosides. 4. Kasutab voolimis-ehitusmaterjalina sulalund, veeretab palle, ühendab neid omavahel, silub ja kindlustab ühenduskohad (lumepallidest terviku moodustamine, lumefiguuride ehitamine). 5. Kaunistab voolinguid rütmilise mustriga.	(emadepäevaks, sõbrapäevaks jne). 3. Kasutab voolimismaterjalina niisket liiva ja sula lund, valmistab erinevaid ehitisi ning figuure. 4. Kasutab iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale, arvestab nende eripäraga. 5. Valmistab koos õpetajaga uusi voolimissegusid (soolataigen, kips).
Joonistamine	1. Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusvahenditega (rasvakriit, pehme pliiats) erinevaid jälgi: täppe, vertikaal- ja horisontaaljooni, katkendlikke, lainelisi, spiraalseid jooni püsides paberi piirides.	1. Tekitab iseseisvalt jämedamate joonistusvahenditega (pehme pliiats, rasvakriit, viltpliiats) jooni erinevates suundades, ristuvaid jooni, kinnisvorme (ring, ruut, kolmnurk jne). 2. Kujutab esemeid ja figuure õpitud joonte ja vormide abil: loodusvorme (puud,	1. Kasutab joonistamisel pliiatseid, viltpliiatseid, rasvakriite, värvilist kriiti, kasutades joonistamiseks peale paberi ka tahvlit ning õues teeplaatse. 2. Kujutab esemeid, looma- ja inimfiguure ning loodusnähtusi detailsemalt, annab edasi poisi ja tüdruku	1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks 2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, rasvakriitide ja pastellkriitidega ning tahvlikriidi ning sõega, muutes joonte tihedust.	1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt. 2. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid toone, peeni ja jämedaid jooni. 3. Kujutab inimest täisfiguurina ka tagantvaates ja

		<p>lilled), loomafiguure (kass, jänes, tibu jne), inimfiguuri (minu nägu, laps öösärgis jne).</p>	<p>erinevused välimuse ja riietuse kujutamise abil.</p> <p>3. Koostab mustreid sirgjoontest ja ringidest ning paigutab ribale, ruudule või ringile, kaunistab mustriga tarbeesemeid kujutava vormi.</p>	<p>3. Kujutab inimest täisfiguurina tegevuses ees- ja külgsuunas, portreena eest vaates, väljendades erinevat miimikat.</p> <p>4. Organiseerib pildi pinna valides pea- ja kõrvalelemendid ning tausta, kujutades loodust erinevatel aastaaegadel (puud, põõsad, taimed, linnud, loomad, putukad) kujutades neid liikumises ja iseloomulikes asendites.</p> <p>5. Loob mustreid kasutades: motiivide kordumist, vaheldumist, rahvuslike mustrite elemente, tähtede ja numbrite elemente.</p> <p>6. Kasutab joonistamisvahendeid liigse surveta.</p>	<p>profiilis, joonistades mälu, natuuri, sõnalise kirjelduse ning fantaasia põhjal.</p> <p>4. Kujutab esemeid eritasapindadel, eri suurustes kujutades ehitisi, kodukoha hooneid ja hooneid fantaasia maailmast.</p> <p>5. Koostab mustreid kujundades mustriga ovaali või mõne ruumilise eseme, kasutades rahvuslikku geomeetrilist või taimemotiividest koostatud mustrit.</p>
--	--	---	---	---	--

Maalimine	<p>1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.</p> <p>2. Trükib näpuvärvidega sõrmede ja käega.</p> <p>3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.</p>	<p>1. Tõmbab pintsliga jooni erinevates suundades, ringe, teeb täppe, katab värviga kogu paberipinna.</p> <p>2. Kujutab pintslijälgede ning joonte abil esemeid, nähtusi, loodusvorme, inimfiguure ning loomi.</p> <p>3. Vajutab templiga jäljendeid, kattes vabalt jäljenditega kogu paberipinna.</p>	<p>1. Võtab pintslile vajadusel lisaks värvi ja katab pindu.</p> <p>2. Kasutab töös kahte erineva jämedusega pintslit.</p> <p>3. Kasutab kahte erinevat templit valides talle sobiva värvi ning moodustades rütmi järgides lihtsa mustri.</p>	<p>1. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja -tõmmetega.</p> <p>2. Oskab valida ja sobitada värve ja värvitoone, vajadusel segab ise värve (roosa, hall); väljendab oma muljeid, tundeid ja meeleolu värvidega (mere värvid).</p> <p>3. Kasutab mustrite trükkimiseks looduslikku materjali – puulehed.</p>	<p>1. Segab värve uute toonide saamiseks, sobitab neid omavahel</p> <p>2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid, kasutab töös erinevaid pintslit otsi (pintslit ots, külg, pintslit jäljed, erinev surve pintslile).</p> <p>3. Kasutab töös eri tehnikaid – puhumine, trükkimine, märjale pinnale maalimine akvarellidega, värvide sulatamine, pritsimine jne.</p> <p>4. Kasutab iseseisvalt maalimisvahendeid ja tunneb rõõmu kunstiga tegelemisest.</p>
Meisterdamine ja kleepimine	<p>1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ja rebib paberist tükikesi.</p>	<p>1. Valmis kujundite ladumine ja kleepimine.</p>	<p>1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ja kleebib neid sõltuvalt töö olemusest.</p>	<p>1. Kääridega lõikamine mööda kontuurjoont, kokkuvolditud detailidel nurkade ümardamine;</p>	<p>1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist detaile - kaart</p>

	<p>2. Katab aluspaberi liimiga, puistab sinna erinevaid kujundeid ja vajutab kinni.</p>		<p>2. Lükib paelale, traadile auguga esemeid.</p> <p>3. Voldib kokku ristkülikukujulise paberi, kaunistab.</p>	<p>rebimine – ribad, väikesed tükid; ruudu nurkade ümardamine.</p> <p>2. Kasutab looduslikku materjali figuuride kokku seadmisel ja ornamentide koostamisel (tammetõrud, kastanid, vahtraninad, pajukiisud, õlelilled jne). Kasutab detailide ühendamiseks plastiliini.</p> <p>3. Meisterdamine jääkmaterjalidest (paberi rullid, karbid, koorepakid jne).</p> <p>4. Valib meelepärased meisterdamisvahendid (looduslik jääkmaterjal, paberi erinevad variandid) ning neid omavahel kokku sobitades, materjale kombineerides, valmistab oma töö.</p>	<p>sõbrapäevaks, kutse sünnipäevale jne.</p> <p>2. Valib eri materjalide ühendamiseks ja oma mõtte teostamiseks sobivamad materjalid või leiab oma võtted - lillekimbu kokkuseadmine, kuivkompositsiooni valmistamine; looduslikust materjalist loomade, ehte valmistamine.</p> <p>3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.</p>
--	---	--	--	--	---

<p>Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist</p>	<p>1. Vaatleb pilte, näidistöid raamatute illustratsioone ning vastab küsimustele.</p>	<p>1. Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.</p> <p>2. Vaatleb pilte loodusest, loomadest, lindudest, inimeste tegevusest ja raamatute illustratsioone.</p>	<p>1. Vaatleb rahvakunsti esemeid, näeb värvide kooskõla ja sobivust, mustrite ilu.</p> <p>2. Vaatleb tarbeesemeid (vaasid, küünlad, küünlajalad, toidunõud, linikud, kindad, sallid, mütsid), näeb mustrielementide paigutamist erineva kuju ja otstarbega ruumilistel ja tasapinnalistel esemetel.</p>	<p>1. Vaatleb oma algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.</p> <p>2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on oma töödes kasutanud.</p> <p>3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.</p> <p>4. Näitab üles soovi pühadeks ruume kaunistada ning teeb ettepanekuid, kuidas võiks seda teha, oskab hinnata ilu enese ümber ning hoiab seda.</p>	<p>1. Märkab, tajub ning kirjeldab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte, vaadeldes detaile, värve, meeolelu.</p> <p>2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.</p> <p>3. Kasutab raamatu illustratsioone, looduses otseselt kogetut, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuur) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.</p>
---	--	--	--	---	---

VALDKOND *LIIKUMINE*

Sissejuhatus

Koolieelses eas on lapse üldfüüsiline, sotsiaalne, emotsionaalne ja vaimne areng vähemal või rohkemal määral seotud liikumistegevustega. Arenguvaldkonnad on omavahel seotud ning toetavad üksteist. Lapse liigutusoskused ja -võimed on aluseks kehalise arengu ning adekvaatse keha tunnetuse kujunemisele. Mida mitmekesisem ja rikkalikum on lapse liigutuskogemus koolieelses eas, seda täiuslikumaks kujuneb kehaline tunnetuslik tase ning seeläbi kujunevad lapse enesehinnang ja eduelamus (Bruce 2004).

Eelkoolieas on oluline lapse sihipärase huvi ja meelsuse ning omaalgatuse toetamine liikumistegevustes. Lapse enesekindlust ja eduelamust saab kujundada aktiivse liikumisega ka vähem võimekate laste puhul, säilitades vaid tegutsemisrõõmu ning toetades lapse algatust ja loovust liikumisel.

Kuivõrd laste areng on kompleksne, siis moodustab aktiivne liikumine koolieelses eas lapse tegevuste ja mängude loomuliku osa. Liikumisõpetusele seatud eesmärgid ei tagata pelgalt liikumistundide kaudu liikumisõpetuses, vaid liikumisõpetuse eri vormide ja kõigi õppe- ja kasvatusvaldkondade kaudu.

Liikumise eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on:

- Laps tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu.
- Laps suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel.
- Laps tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas.
- Laps mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele.
- Laps järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna *Liikumine* sisu on:

- liikumisalased üldteadmised;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- rütmika;
- loodusliikumine.

1. Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- Arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumise osavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates.
- Rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, kelgutamine, ujumine, pallimängud.
- Peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist, positiivsete iseloomuomaduste kujundamist, suunata lapse sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.
- Tugevdatakse lapse füüsilist ja vaimset tervist.
- Äratatakse huvi aktiivse liikumise, sportimise vastu.
- Ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust.
- Arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat, liikumistaju kujunemist (keha tunnetamine, ruumis orienteerumine, suuna tajumine, aja tajumine) ja antakse tagasisidet.
- Planeeritakse liikumistegevusi päevakavasse (piisavalt liikumist, puhkust, mitmekesisust).
- Kasutatakse mitmekesiseid vahendeid, erinevaid meetodeid, võtteid.
- Liigutakse lasteaia saalis, õuealal, spordihoones, ujulas, looduse õpperajal, terviserajal, valla staadionil.

Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja eeldatavad tulemused

Üldteema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Liikumis- teadmised	<p>1. Sooritab harjutusi aktiivselt.</p> <p>2. Liigub õpetaja juhendamisel aktiivselt.</p>	<p>1. Riietub võimlemisriietesse.</p> <p>2. Jälgib meelde tuletamisel hügieeninõudeid.</p> <p>3. Arvestab liikumisel kaaslasi.</p>	<p>1. Teab spordivahendeid ja kasutab neid sobival viisil ja kohas.</p> <p>2. Tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.</p>	<p>1. Osaleb lasteaia spordipäeval.</p> <p>2. Talub kaotust võistlusemängudes.</p> <p>3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.</p> <p>4. Mõistab hügieeninõuete olulisust.</p> <p>5. Täidab tegevuses kehtestatud reegleid.</p> <p>6. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.</p>	<p>1. Nimetab erinevaid spordialasid ja teab Eesti parimaid sportlasi.</p> <p>2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.</p> <p>3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest.</p> <p>4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.</p>
Põhi- liikumised	<p>1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.</p> <p>2. Liigub trepil vahelduva sammuga.</p> <p>3. Säilitab liikudes tasakaalu</p>	<p>1. Teeb koordinaatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.</p> <p>2. Sooritab põhiharjutusi</p>	<p>1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.</p> <p>2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.</p>	<p>1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.</p> <p>2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.</p> <p>2. Säilitab paigal olles ja liikumisel tasakaalu.</p>

	tasakaalupingil ja vähendatud pinnal. 4. Sulghüplemine paigal ja edasiliikumisel.	kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.	3. Teeb harjutusi väikevahenditega.		3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvates tegevustes kasutab domineerivat kätt.
Liikumismängud	1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge. 2. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	1. Mängib 2-4 reeglina liikumismänge. 2. Tunneb liikumise rütmu pingutades end aktiivses liikumises.	1. Mängib individuaalseid võistlusemänge. 2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. 3. Tunnetab nii enda kui ka vastasvõistkonna edu.	1. Mängib kollektiivseid võistlusemänge. 2. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes. 3. Mõistab reeglite täitmise olulisust võistlusemängudes.	1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes. 2. Mängib sportlike elementidega mängu – rahvastepall, jalgpall, ”Pall üle võrgu!”. 3. Organiseerib ise liikumismänge. 4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest. 5. Oskab taluda kaotust ja tunda võidurõõmu.
Spordialad: võimlemine	1. Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. 2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi	1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. 2. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	1. Hoiab oma kohta rivistustes: kolonnis, ringis, viirus. 2. Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. 3. Valitseb oma liigutusi	1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. 2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.	1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. 2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.

	ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega.		koordinatsiooni ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 4. Sooritab painduvust, osavust ja tasakaalu arendavaid harjutusi.		3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi. 4. Oskab näha ilu enda ja kaaslaste liikumistes
Spordialad: kelgutamine, suusatamine	1. Veab tühja kelku. 2. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.	1. Veab kahekesi kelgul kaaslast. 2. Kelgutab mäest alla.	1. Kelgutab mäest alla, täites erinevaid ülesandeid. 2. Liigub suuskadel vahelduva sammuga.	1. Suusatab vahelduvtöukelise libiseva sammuga. 2. Korrastab suusad pärast suusatamist. 3. Laskub kelgul mäest lisaülesannetega, pidurdab.	1. Osaleb kelguvõistlustel kaugusele, täpsusele. 2. Suusatab koordineeritud liikumisega. 3. Kasutab suusatamisel paaristöukelist suusasammu, suusakeppe.
Spordialad: ujumine					1. Mängib veemänge ega karda vett. 2. Hingab vette. 3. Kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid. 4. Järgib basseini kasutamisel hügieenireegleid.

					5. Täidab basseini kasutamisel ohutusreegleid
Tants ja rütmika	<p>1. Kõnnib, jookseb ja hüppab muusika järgi.</p> <p>2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi.</p>	<p>1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi.</p> <p>2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.</p>	<p>1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.</p> <p>2. Liigub vastavalt muusikale kiirenevalt ja aeglustuvalt.</p> <p>3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.</p>	<p>1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.</p>	<p>1. Sooritab rütmi liikumisi ühel ajal kaaslasega.</p> <p>2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.</p> <p>3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.</p> <p>4. Kasutab liikumisel loova vahendeid.</p>
Vaba aeg ja loodusliikumine	<p>1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses.</p> <p>2. Teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.</p>	<p>1. Algatab iseseisvalt mängu.</p> <p>2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.</p>	<p>1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.</p> <p>2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.</p>	<p>1. Suudab sõita kahe rattalise rattaga.</p> <p>2. Matkab loodus- ja terviserajal.</p>	<p>1. Mängib lihtsamaid maastiku- ja orienteerumismänge.</p> <p>2. Matkab loodus- ja terviserajal.</p>

VALDKOND *MUUSIKA*

Sissejuhatus

Muusikaõpetus on koolieelses eas väga tähtis mitte ainult lapse muusikalise arengu vaatenurgast, vaid ka tema kognitiivse, intellektuaalse, sotsiaalse ja füüsilise arengu aspekti silmas pidades. Muusikaõpetuse kaudu kujundame lapses arusaamu põlistest väärtustest, sealhulgas rahvuskultuurist. Lapse üldise ja muusikalise arengu seisukohalt on õppe- ja kasvatustegevuse eesmärk täita olulisim roll: luua alus, millele rajatakse edaspidine huvi ja armastus muusika vastu, kujundada muusikalist maitset ning soovi ja julgust ennast edaspidi muusikas loovalt väljendada.

Muusikaõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Muusikaõpetuse eesmärgid on:

- Laps tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- Laps suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- Laps suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- Laps suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Muusikaõpetuse sisu on:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

1. Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- Esikohal on emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevus.
- Kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid.
- Arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi, huve, ea-ja jõukohasust ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele.
- Kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades.

- Seostatakse üksteisega kõik muusika sisu vormid.

Õppe ja kasvatustegevuse sisu ja eeldatavad tulemused vanuseti

Üldteema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Laulmine	<p>1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.</p> <p>2. Laulab täiskasvanuga kaasa (vaba õrna häälega) lihtsaid lastelaule.</p> <p>3. Jälgib õpetaja ilmekat esitlust, et saada emotsionaalset elamust.</p>	<p>1. Laulab õpetajaga kaasa.</p> <p>2. Laulab iseseisvalt jälgides ühtlast tempot.</p> <p>3. Laulab mõõdukalt aeglasel tempos lihtsaid laulukesti (laskuv terts ja astmeline liikumine).</p> <p>4. Mängib muusikalisi õppemänge.</p>	<p>1. Areneb laulmisoskus: laps laulab väljahingamisel vaba loomuliku häälega, selge diktsiooniga ja rütmikalt.</p> <p>2. Areneb ansambli tunnetus ja muusikaline mälu, (korruga laulu alustamine ja lõpetamine, rühmaga samas tempos laulmine).</p> <p>3. Laulab lihtsamaid rahva- ja lastelaule peast.</p>	<p>1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega, laulab õige kehahoiuga, puhta intonatsiooniga, ilmekalt ja täpse rütmiga.</p> <p>2. Oskab laulu korruga alustada ja lõpetada, annab edasi laulu meloodiat ja rütmi.</p> <p>3. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.</p>	<p>1. Laulab ilmekalt lähtudes laulu teksti karakterist - meloodiaga laule, kiirelt ja aeglaselt, vaikselt ja valjult.</p> <p>2. Õppemängude kaudu areneb rütmitaju ja kuuldekujutusvõime (SO-MI; SO-RA kõlamudeleid) ning muusikaline mälu.</p> <p>3. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule, esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.</p>
Muusikalis-rütmiline liikumine	<p>1. Sooritab koos õpetajaga lihtsamaid liigutusi, vastavalt laulu tekstile</p>	<p>1. Liigub muusika saatel, lähtudes muusika meeleolust (kõnd ja jook)</p>	<p>1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (loov liikumine).</p>	<p>1. Oskab väljendada meeleolu muusika ja liikumise kaudu.</p>	<p>1. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt</p>

	(paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmedega, kükitamine).	läbisegi, poolkük, keerutused, kiikumine, paarilisega kõndimine, kätest kinni keerutamine, ringi moodustamine, ringjoonel kõndimine) 2. Teeb muusika saatel matkivaid liigutusi (linnud, loomad). 3. Mängib koos kaaslasega lihtsamaid laulumänge.	2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente – püstplaks, eesgalopp, kand- ja varvasastak, sulghüpped. 3. Osaleb laulumängudes.	2. Muudab liikumist muusika osade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris). 3. Oskab kasutada õpitud liikumiselemente (ees- ja külggalopp, hüpaksamm, käärhüpe).	täpselt (tempo muutus, liikumissuuna muutus) 2. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades: ees- ja külggaloppi, hüpaksammu, vahetus- ja polkasammu, luisksammu, kõrvalastesammu, käärhüpet.
Muusika kuulamine	1. Kujuneb kuulamisoskus. 2. Loodushäälte kuulamine. 3. Muusikapalade kuulamine.	1. Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (plaksutab, kõigutab keha jne) 2. Areneb tämbriline kuulamine läbi erinevate instrumentide esitluse.	1. Kuulab laulu ja muusikapala. 2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega (kiire ja aeglane, vaikne ja vali, kõrge ja madal) 3. Tunneb kuulamise järgi ära mõningaid	1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga. 2. Oskab kuulata ja iseloomustada eakohast muusikat (lõbus, nukker). 3. Suudab ära tunda tuntud laulu või muusikapala ja sellele kaasa laulda.	1. Tutvub mõistetega – <i>rahvamuusika, helilooja</i> . 2. Oskab eristada kuulmise järgi vokaal- ja instrumentaalmuusikat ning lihtsamaid žanre (hällilaul, rahvalaul, marss, tantsuviis). 3. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi (laps mõtleb palale pealkirjad, liigutused jne).

			õpitud laule või muusikapalu. 4. Tutvub Eesti rahvamuusikaga.		
Pillimäng	1. Mängib kehapillil, (plaksutamine, patsutamine), rütmipillidel (kõlapulgad, randmekuljused) ning kasutab neid liikumisele, muusikale või laulude pulsi või rütmi kaasa mängimiseks.	1. Mängib rütmipillidel (lisaks eelnevatele pillidele kõlakarbil, trummil, kuljustel, marakatel), eristab neid pille tämbri järgi 2. Kasutab neid pille liikumise, kuulamise ja laulmise saateks.	1. Mängib rütmipille (tamburiin, kastanjet), eristab pille tämbri järgi. 2. Kasutab neid pille liikumise, kuulamise, lasteriimide ja laulmise saateks. 3. Areneb ansamblitunnetus, oskab jälgida ühtlast tempot, pillimängu õigeaegset alustada ja lõpetada.	1. Oskab mängida rütmi- ja meloodiapillidel (taldrikud, triangel, trioolad, kastanjetid), kasutab neid pille liikumise, kuulamise, lasteriimide ja laulmise saateks ning osalemiseks lastepilliorkestris. 2. Areneb improviseerimisoskus õppemängude kaudu.	1. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (lisanduvad eelnevatele pillidele ksülofon, metallofon, kellamäng), mängib piltsümbolite järgi. 2. Mängib pilliansamblis, areneb improviseerimisoskus muusikaliste õppemängude kaudu.

LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Sissejuhatus

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, positiivseid hoiakuid ja huvi.

Lapse arengu hindamise meetodid ja kord kinnitatakse pedagoogilise nõukogu poolt ning rühmaõpetaja tutvustab lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust lapsevanematele. Lapse arengut hinnatakse regulaarselt kogu õppeaasta jooksul, vähemalt üks kord õppeaastas viiakse läbi arenguvestlus lapsevanemaga lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks.

Lapse arengu hindamiseks kasutatakse ELIIS-is olevat arengukaardi vormi. Kaarti täidetakse ja täiendatakse terve õppeaasta jooksul. Jooksvaid tähelepanekuid/märkmeid lapse kohta tehakse ELIIS keskkonnas päeviku lahtrisse “Tagasiside lapse arengu kohta” (nähtav või mitte nähtav lapsevanemale). Arengukaart peab olema täidetud enne arenguvestlust lapsevanemaga. Rühma õpetajal on hindamiseks õigus valida erinevaid meetodeid: joonistamine, vestlus lapsega, arengumäng, arengutabel, arengutestid jms.

Sügisel viiakse läbi tutvumisvestlus uute lastevanematega, et koguda teavet lapse kohta, seada eesmärgid lapse arengu toetamiseks, leppida kokku kasvatuspõhimõtetes ning arengu jälgimise ja hindamise meetodites.

Lapse arengukaardi põhjal viivad pedagoogid vähemalt üks kord õppeaastas lapsevanematega läbi arenguvestluse, kus selgitatakse lapse arengu hetkeolukord ja kooskõlastatakse edasine tegevus lapse arengu toetamiseks. Arenguvestluse käigus selguvad lapsevanema ootused lapse arengu suhtes ja seisukohad kasvatusküsimustes.

Lapse arengukaart arhiveeritakse ELIIS keskkonnas, lapsevanematel on juurdepääs lapse arengukaardile ELIIS keskkonnas.

Lapse arengu hindamise eesmärgid, sisu ja korraldus:

1. Lapse arengu hindamise eesmärk on:

- määratleda lapse arengulised saavutused;
- selgitada välja laste toevajadused;
- kohandada õppimise ja õpetamise eripära;
- koostada vastavalt vajadusele lapsele individuaalne arengukaart;
- toetada lapse arenemist;
- aidata lapsel ise enda arengut ja edasiminekut näha.

2. Lapse arengu hindamisele kaasatakse lapsega seotud isikud:

- lapsevanemad;
- rühmaõpetajad;
- liikumisõpetaja;
- muusikaõpetaja;
- lasteaia tugitöötaja;
- logopeed;
- eripedagoog;
- õppenõustamiskeskus - Rajaleidja.

3. Laste arengut hinnatakse:

- õppe- ja kasvatusgevustes toas ja õues;
- mängu käigus;
- igapäeva toimingute käigus.

4. Laste arengu hindamisel kasutatakse lapse:

- vaatlemist;
- mõõtmist;
- kuulamist;
- lapse enese arvamusega arvestamist;
- vestlemist;
- intervjuerimist;

- laste töid;
- lapse arengu mängu;
- lapse arengu teste.

5. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise korraldus

5.1. Lapse lasteaeda saabumisel avatakse ELIIS keskkonnas lapsele arengukaart, mida täidetakse kogu lasteaia käidud aja jooksul.

ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Sissejuhatus

Erivajadusega on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või parandusi lapse kasvukeskkonnas või rühma tegevuskavas.

Lapse erivajaduse varajane märkamine ja esialgne toetamine:

- soodsa kasvukeskkonna loomine;
- arengu toetamine antud etapil;
- koostöövõrgustiku loomine – rühmaõpetajad, logopeed, eripedagoog, lapse heaolu spetsialist, lapsevanemad, direktor, kohalik omavalitsus, Rajaleidja;
- lapsevanemate nõusolek;
- lapse koolivalmiduse hindamine;
- arenguvestlused lapsevanemaga.

Eritugi erivajadustega lapsele:

- lapsele soodsate arengutingimuste loomine;
- logopeediline abi vähemalt üks korda nädalas;
- koostöövõrgustiku loomine – lastevanemate juhendamine; koostöö tugitöötaja, logopeedi, eripedagoogi ja rühmaõpetajate vahel; vajadusel erispetsialistide uuringud väljaspool lasteaeda;
- õppenõustamiskeskusesse suunamine.

1. KÕNEPUUDEGA LAPSE

1.1. Kõnepuudega laps on:

- kõne areng ei ole eakohane;
- pidurdunud on tajude, kujutluste, mälu, mõtlemise areng;
- häälduspuuded, mis avalduvad üksikute või mitmete häälikute väärast häälduses;
- puudub sidus kõne ja jutustamisoskus.

1.2. Arendustegevus kõnepuudega lapsega:

- varajane märkamine ja lapsevanema nõustamine;
- koostöö rühmaõpetajaga;
- kõneravi vähemalt üks korda nädalas;
- sidusa kõne ja suhtlemisoskuse arendamine;
- häälikuseade, häälikute viimine kõnesse;
- õpitud oskuste rakendamine igapäevasel suhtlemisel nii rühmas, kui ka kodus.

1.3. Töökorraldus

- kõneravi vähemalt üks kord nädalas logopeedi juures;
- kõneravi saavale lapsele täidetakse ELIIS keskkonnas kõnearengukaart, mis on lapsevanemale avalikustatud;
- antakse lapsele häälikuseade ja sõnavara harjutamiseks koduseid ülesandeid;
- rühmaõpetaja toetab lapse kõne arengut igapäevaelus ja õppe- ja kasvatustegevustes.

2. KÄITUMISHÄIRETEGA LAPS

2.1. Käitumishäiretega laps on:

- kelle käitumist iseloomustab püsivus/ agressiivsus;
- ülemäärane aktiivsus, teiste pidev segamine;
- õpetaja eiramine;
- vähene suhtlemine eakaaslasega ja eemaldumine „oma maailma“;
- vägivaldsus enda ja teiste suhtes;

- depressiivsus;
- oskamatus erinevates olukordades adekvaatselt reageerida.

2.2. Arendustegevus emotsionaalsete ja käitumishäiretega lastega:

- varajane märkamine;
- lapse oskuse arendamine oma käitumist reguleerida ja analüüsida;
- individuaalne lähenemine;
- eduelamuse kogemine;
- koostöö lapsevanematega – nõustamine koduse kasvatuses küsimustes – kiitused, hoiatus jne;
- erispetsialistide juurde nõustamisele suunamine.

2.3. Töökorraldus rühmas:

- lapsele esitatavate nõudmiste ja reeglite eelnev hoolikas läbimõtlemine, nende sõnastamine õigesti ja esitamine lapsele arusaadavalt;
- orienteerumine noorema vanuserühma käitumisnormidele;
- lapse enesehinnangu parandamine;
- tähelepanuvajaduse rahuldamine.

3. VASAKUKÄELISED LAPSED

3.1. Töös vasakukäeliste lastega peame oluliseks:

- selgitada välja, kumba kätt laps kasutada eelistab;
- paigutada laps laua äärde nii, et söömisel, töötamisel ei segaks lapsed üksteist;
- võimaldada kasutada vasakukäeliste kääre.

4. ALLERGILISED JA DIABEETI PÕDEVAD LAPSED

4.1. Töös allergiliste ja diabeedihaigete lastega peame oluliseks:

- kodu, perearsti ja lasteaia koostöö, mille käigus kohandatakse lasteaia menüüd;
- rühma meeskonna ja köögipersonali koostöö;
- diabeedihaige lapse puhul koostatakse lapsevanematega ja lasteaia personaliga lisakokkulepe eriolukordades tegutsemiseks;

- vajaduspõhine koolitus personalile.

5. KOOLIPIKENDUSEL OLEV LAPS

5.1. Koolipikendusel olev laps on:

- laps, kes ei ole saavutanud koolivalmidust ning kellele õppenõustamise meeskond on määranud koolipikenduse ühe aasta võrra.

5.2. Arendustegevus:

- laps kordab 6-7a õppekava;
- vajadusel saab logopeedilist abi vähemalt üks kord nädalas;
- vajadusel suunatakse erispetsialistide konsultatsioonile;
- vajadusel suunatakse õppenõustamiskeskusesse.

6. MUU KODUKEELEGA LAPS

6.1. Muu kodukeelega laps on:

- laps, kelle kodune keel ei ole eesti keel.

6.2. Arendustegevus muu kodukeelega lastega:

- õppe- ja kasvatustöö toimub eesti keeles.

6.3. Töökorraldus:

- keeleõpet alustatakse lapseblasteaeda tulekul lõimitud tegevuste kaudu
- keeleõppega tegeletakse järjepidevalt, korrates ja aktiveerides õpitut erinevates kontekstides;
- õpetaja jälgib pidevalt lapse keele arengut, vajadusel kaasab logopeedi ja teisi erispetsialiste.

7. ANDEKAS LAPS

7.1. Andekas laps on:

- laps, kes oma heade või väljapaistvate võimete tõttu saavutab omaealistest paremaid tulemusi mingil alal.

7.2. Andeka lapse toetamine:

- mitmekülgne ja stimuleeriv kasvukeskkond, mis toetab lapse individuaalset arengut rühmas;
- positiivse hoiaku kujundamine õppimisse, innustada, ergutada ja tunnustada last;
- koostöös lapsevanemaga soovitada lapsel huvialaringides osalemist.

INDIVIDUAALSE ARENDUSKAVA KOOSTAMINE

Individuaalne arenduskava koostatakse vajadusel erivajadustega lastele. Individuaalne arenduskava määrab kindlaks:

- individuaalsed eesmärgid ja sisu;
- õpetuse protsessi ja ajalise kestuse;
- õppematerjali kohandamise ja hindamise.

Individuaalse arenduskava koostamise aluseks on lisauuringud, arenguhindamine ja kirjeldamine (testid, arengutaseme kirjeldus jne). Individuaalne arenduskava koostatakse meeskonnatööna konkreetsele lapsele kindlaks ajavahemikuks neis arengu valdkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest (eakaaslaste keskmisest tasemest). Õppeaasta lõpus viiakse läbi perevestlus, kus tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava läbimisest.

LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Sissejuhatus

Pedagoogid teevad lastevanematega koostööd. Lapsevanematel ja pedagoogidel on ühine vastutus laste soodsa arengukeskkonna loomise, tema arengu, kasvu ja õppimise toetamisel. Pedagoogid teavitavad regulaarselt lapsevanemaid lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuste korraldamisest ning annavad tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes. Lapsevanematel võimaldatakse teha ettepanekuid õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamiseks ning anda tagasisidet lasteaia või rühma tegevusele.

1. KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED

1.1. Koostöö, mis põhineb:

- dialoogil;
- kuulamisel;
- usaldusel;
- austusel ja lugupidamisel;
- avatus suhtlejana;
- konfidentsiaalsuse tagamine.

Koostöö põhimõtetest lähtuvalt suhtutakse lapsevanemasse, kui võrdsesse partnerisse.

2. KOOSTÖÖ KORRALDUS

2.1. Informatsiooni edastamine:

- esmane kohtumine direktoriga, esmane kohtumine rühma ja rühma personaliga ning lastevanematega;
- info rühma stendil ja ELIIS keskkonnas;

- lastevanemate koosolekud;
- igapäevased individuaalsed vestlused jm.

2.2. Omavaheliste kontaktide loomine:

- tutvumiskoosolek rühmas;
- ühisüritused, rühma üritused;
- igapäevane suhtlus.

2.3. Lapsevanema kompetentsuse ja vastutusega arvestamine:

- arenguvestlused;
- lastevanemate abi lapse kasvukeskkonna kujundamisel, lapsevanema töökoha külastamine, tema töö tutvustamine lastele jms);
- koostöö hoolekoguga.

2.4. Probleemide lahendamine:

- lapsevanema nõustamine – rühmaõpetaja, direktor, logopeed, eripedagoog.

KOOLIVALMIDUS

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgist tulenevalt on lasteaia üheks ülesandeks toetada laste füüsilist, sotsiaal-emotsionaalset ja vaimset arengut, mille tulemusena saavutab laps koolivalmiduse.

Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi.

Lapse kooliks ettevalmistamine algab kodus juba enne lasteaeda tulekut ja jätkub lasteaias ühtse järjepideva protsessina kuni kooliminekuini. Protsessis osalevad võrdsete partneritena nii lapsevanemad kui ka rühmaõpetajad ja õpetaja abid, muusika- ja liikumisõpetaja. Kaasatud on eripedagoog, logopeed, kes vajadusel teostab kõneravi, nõustab nii lapsevanemaid kui õpetajaid.

Lapse kooliküpsuse hindamiseks kasutatakse 7- aastaste laste arengu eeldatavaid tulemusi ja üldoskusi. Rühma õpetajal on hindamiseks õigus lisaks küsimustikule täiendavalt valida muid meetodeid, nt joonistamine, vestlus, arengumäng jm.

Õpetajad viivad sügisel läbi arenguvestluse kooli minevate laste vanematega. Koolivalmiduse hindamine toimub aprillikuus. Lasteaed avalikustab lapsevanemale lapse koolivalmiduse kaardi ELIIS keskkonnas, millega lapsevanem tutvub ja allkirjastab. Koolivalmiduskaardi esitab lapsevanem või lasteaed kooli. Koolikohustuslikust east noorema lapse (6 aastat ja noorem) kooli saatmisel annab rühmaõpetaja lapsevanemale hinnangu lapse koolivalmiduse kohta.

Lasteaia ja kooli koostöös võimaldatakse koolieelikutel tutvuda kooliga.

ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

1. Õppekava kuulub läbivaatamisele ja vajadusel täpsustamisele üks kord aastas.

Muudatuste ja parenduste tegemisel lähtutakse käesolevast õppekavast ja Vabariigi Valitsuse määrustest ning otsustest.

2. Õppekava kinnitatakse pedagoogilise nõukogu otsusel, kuulates seejuures ära ka lastevanemate hoolekogu arvamusi.